

06. UPDATE INTEGRAAL ZORGAKKOORD (IZA) EN GEZOND & ACTIEF LEVEN AKKOORD (GALA)

Bijlage bij ledenbrief 28 november 2022: “Uitnodiging Najaars ALV 2 december 2022”

Inleiding

Bij de uitnodiging voor de najaars ALV van 2 december aanstaande bent u geïnformeerd over het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en over de vragen die met betrekking tot deze twee akkoorden zijn voorgelegd aan de ALV¹ (voetnoot ledenbrief).

In deze brief informeren wij u over relevante ontwikkelingen voor gemeenten rondom IZA en GALA sinds de vorige ledenbrief, ten behoeve van een goed geïnformeerde afweging op de ALV 2 december.

Het voorstel dat voor ligt op de ALV is om:

1. in te stemmen met het onderhandelaarsakkoord IZA en
2. het VNG-bestuur te machtigen om op basis van de geschetste contouren voor het GALA, het GALA nader uit te werken met het rijk en de verzekeraars, en daarop met de partijen het akkoord te sluiten.

Context

IZA

Het IZA is een akkoord dat het ministerie van VWS en diverse zorgpartijen in september van dit jaar hebben gesloten over de kwaliteit en de toegankelijkheid van de zorg en beheersing van de kosten. Het IZA gaat ook over de verbinding met het sociaal domein, gezondheid en preventie. De VNG heeft ingestemd, onder voorbehoud van instemming van de ALV op 2 december. Per ledenbrief van 19 september jl.² bent u geïnformeerd over de betekenis van IZA voor gemeenten, de randvoorwaarden die de VNG heeft gesteld voor deelname aan het IZA en de middelen, 150 miljoen euro, die in IZA zitten voor gemeenten.

Het IZA is een vastgesteld onderhandelaarsakkoord³ en is niet amendabel. Als gemeenten mee ondertekenen worden de structurele middelen middels een specifieke uitkering (SPUK) beschikbaar gesteld. Hoe dat gebeurt wordt nader uitgewerkt in een werkagenda.

GALA

In het GALA maken het rijk, gemeenten en verzekeraars afspraken over hoe preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. Zodat gemeenten ook in positie zijn om doelen uit het IZA mede te realiseren. De doelen van het GALA zijn ontleend aan het Nationaal Preventieakkoord en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024. Het GALA creëert de randvoorwaarden waarbinnen gemeenten meer dan nu een integraal preventief gezondheidsbeleid kunnen gaan voeren. Het GALA is daarmee een uitwerking van de gemeentelijke voorstellen uit de propositie ‘De winst van het sociaal domein’ (voetnoot).

Het GALA wordt de komende weken nog nader uitgewerkt en in de loop van december in bestuurlijk overleg vastgesteld.

¹ <https://vng.nl/sites/default/files/2022-11/06-integraal-zorgakkoord-en-gezond-en-actief-leven-akkoord.pdf>

² https://vng.nl/sites/default/files/2022-09/20220919_Ledenbrief_Ondertekening-van-het-Integraal-Zorgakkoord.pdf

³ Het IZA is te downloaden op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

Relevantie: bestuurlijke afspraken Gezond Leven

Het IZA en het GALA worden in samenhang aan de ALV voorgelegd, zoals toegelicht in de ledenbrief van 4 november jl. De beide akkoorden bieden gemeenten een bestuurlijke set aan afspraken om gezond leven voor inwoners makkelijker te maken; via steviger randvoorwaarden voor lokale inzet (GALA) en via niet-vrijblijvende regionale samenwerking met zorgverzekeraars (IZA). GALA en IZA zijn daarmee onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Om die reden zijn de middelen voorzien om in één brede specifieke uitkering (SPUK) naar gemeenten te komen.

Instapvoorwaarden

Vanuit de gemeenten is bij het maken van de afspraken steeds als voorwaarde gesteld dat zij 'gezonder aan de start' moeten kunnen staan. Daarvoor zijn drie algemene instapvoorwaarden gesteld:

1. Oplossing voor het financiële ravijn 2026
2. Compensatie voor het abonnementstarief
3. Structurele middelen voor preventie en gezondheidsbeleid

Op het structurele budget voor preventie en gezondheidsbeleid gaan we in deze brief nader in. Niet alleen deze regeerperiode, maar ook voor de lange termijn gaan gemeenten er op vooruit. De compensatie voor het ravijn geldt alleen voor 2026, een structurele oplossing is er nog niet. De compensatie van het Wmo abonnementstarief van €110 miljoen wordt door het VNG-bestuur als een belangrijke tegemoetkoming gezien, maar is ook niet voldoende om de tekorten als gevolg van het abonnementstarief te dekken. De VNG blijft daarom met het rijk in gesprek over deze instapvoorwaarden en om daar de druk op te houden nemen we de in IZA afgesproken mid-term review medio 2024 als nieuw weegmoment hiervoor. De uitkomsten van de uitvoerbaarheidstoets en van het houdbaarheidsonderzoek worden daarin meegenomen.

Stand van zaken werkagenda IZA

In het IZA is afgesproken dat de VNG een werkagenda opstelt die ingaat op de regionale werkstructuur en het proces en de inzet van de middelen uit het IZA-budget, met daarin onder meer duidelijkheid over hoe gemeenten aanspreekbaar zijn op de afspraken die regionaal gemaakt worden. VNG heeft een voorzet gedaan. Die geeft uitgangspunten en richting, waarbij wordt aangesloten bij de reeds bestaande afspraken over regionale samenwerking met zorgverzekeraars. Een definitieve werkagenda en regionale mandaatregeling maken we in afstemming met gemeenten en zorgverzekeraars zodat uitwerking en uitvoering niet op voorhand top-down worden dicht getimmerd, maar vanuit de regionale uitvoeringspraktijk invulling kan krijgen. Dat gebeurt in het eerste kwartaal van 2023. De voorzet die er nu ligt is bedoeld als onderbouwing naar het ministerie van Financiën om te borgen dat de middelen vrij komen zodat gemeenten deze kunnen opnemen in hun begroting.

De middelen voor IZA worden onderdeel van de SPUK voor GALA met daarbij het onderscheid dat gemeenten de IZA middelen op regionaal niveau aanvragen en de middelen voor GALA lokaal.

Stand van zaken GALA

Het GALA heeft tot doel gemeenten een steviger basis te geven om integraal preventief gezondheidsbeleid kunnen gaan voeren door de middelen voor diverse programma's te bundelen in één brede SPUK. Daar waar voorheen middelen via tal van losse (vaak ook tijdelijke) programma's beschikbaar kwamen voor gemeenten, ontstaat nu de mogelijkheid voor gemeenten om

programmadoelen inhoudelijk met elkaar te verbinden evenals de – op dit moment verkokerde – gelden en daarmee nog steviger in te zetten op het terugdringen van gezondheidsachterstanden.

Het GALA wordt op dit moment nader uitgewerkt door gemeenten, zorgverzekeraars en VWS. De inzet is om het akkoord en de regeling voor de SPUK in december vast te stellen. Bij de uitwerking staat een aantal punten centraal waar gemeenten aandacht voor hebben gevraagd.

1. Structurele investeringen ook na 2026

Om inzicht te krijgen in de optelsom van de verschillende investeringen en hoe die zich verhoudt tot de huidige situatie én de situatie na 2026, wanneer het regeerakkoord afloopt, hebben VWS en VNG een 'was – wordt tabel' gemaakt. Deze laat in grote lijnen het volgende beeld zien:

- Voor 2023-2025 is er €300 miljoen per jaar. Dat is meer dan de €258 waar we tot op heden van uitgingen (en die in de ALV-stukken staat)
- Na 2026 is er in elk geval €205 miljoen structureel beschikbaar. Dat is iets meer dan de €193 miljoen waar we tot nu toe van uitgingen en aanzienlijk meer dan de circa €108 miljoen die er nu beschikbaar is.

Dus ook na een piek tussen 2023 en 2026 blijft er meer geld beschikbaar dan gemeenten op dit moment ontvangen en komen gemeenten uit op een hoger bestedingsniveau dan nu. In de voorstellen is er op dit moment na 2026 geen structureel budget voorzien voor onder preventie overgewicht, aanpak eenzaamheid, versterking mentale gezondheid en welzijn op recept. De VNG heeft in Bestuurlijk Overleg aangegeven dit niet acceptabel te vinden, juist op deze onderwerpen zal langdurig extra inzet nodig zijn. Met begrip voor het feit dat de bewindspersonen geen toezeggingen kunnen doen over een volgende regeerperiode vinden wij het minimaal noodzakelijk dat zij zich uitspreken over hun inzet richting een volgend kabinet. De staatssecretaris en de minister komen hier op terug.

2. Integraliteit en continuïteit

De SPUK bundelt de financiering van een groot aantal programma's die nu nog apart gefinancierd zijn. Daarnaast komt er met de SPUK extra budget voor nieuwe thema's, onder andere voor valpreventie, fysieke leefomgeving en de wijk aanpak voor de sociale basis. Het totale budget voor de aanpak van sport & bewegen, gezondheid en sociale basis verdrievoudigt de komende jaren. Door verbreding van het Gids⁴ programma (20 miljoen) naar alle gemeenten is het mogelijk dat individuele Gids-gemeenten hiervoor minder budget ontvangen. De VNG is bezig met het ministerie van VWS afspraken te maken hoe gemeenten om kunnen gaan met de wens tot een integrale benadering. De inzet is dat gemeenten de SPUK middelen (300 miljoen) kunnen inzetten voor het realiseren van de afgesproken doelen, waarbij het 'hoe' aan de gemeenten zelf is (op enkele uitzonderingen na waar de middelen voor bewezen interventies ingezet dienen te worden). Plus dat gemeenten de ruimte krijgen om een deel van de verschillende programmabudgetten in te zetten voor de integrale aanpak van gezondheidsbeleid. De verwachting is dat door deze mogelijkheid van een integrale benadering en door de toename van het totale budget, de gemeenten hun huidige (veelal integrale) inzet op sport & bewegen, gezondheid en sociale basis onverminderd kunnen voortzetten en op belangrijke onderdelen kunnen intensiveren en verbreden.

Daarbij blijft onze inzet om de administratieve lasten en het financiële risico voor gemeenten minimaal te houden.

⁴ Gezond in de stad; een stimuleringsprogramma van Pharos en Platform31 dat sinds 2014 150 GIDS-gemeenten helpt bij hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden.

3. 2026: SPUK of Gemeentefonds

Het labelen van de middelen voor gezondheid en preventie in een specifieke uitkering kan gemeenten helpen om krachtig integraal gezondheidsbeleid te ontwikkelen. Wat de VNG betreft is deze SPUK tijdelijk van aard en worden de betreffende middelen vanaf 2026 de middelen ondergebracht in het Gemeentefonds. VWS is daarin terughoudend omdat de middelen voor preventie kwetsbaar zijn voor bezuinigingen. Afgesproken is om tijdens de looptijd van het GALA een structurele passende financiering uit te werken voor de periode na 2026. Waar nodig bekijken we samen met VWS of de wet publieke gezondheid moet worden aangepast zodat om een goede integrale werkwijze mogelijk te maken. Daarbij kijken we ook naar de ervaringen en de resultaten de komende jaren. Vooralsnog blijft opname in het Gemeentefonds voor de VNG uitgangspunt.

4. Uitvoerbaarheidstoets

Met het ministerie van BZK is afgesproken dat de uitvoerbaarheid van de beide akkoorden en de haalbaarheid van de afspraken wordt onderzocht middels een uitvoerbaarheidstoets. Deze toets is ook relevant voor de weging tijdens de mid-term review medio 2024 in hoeverre is voldaan aan de instapvoorwaarden.

5. Inzet vanuit de zorgverzekeraars

Ook over de inzet van zorgverzekeraars worden in GALA niet-vrijblijvende afspraken gemaakt voor de domeinoverstijgende ketenaanpakken. Voor gemeenten is deze wederkerigheid in de samenwerking belangrijk. In het IZA is vastgelegd dat zorgverzekeraars zorgen voor de onderlinge afstemming in de regio. Zorgverzekeraars Nederland is met VWS in gesprek over de facilitering van deze regionale coördinatie. Daarnaast worden met het rijk en de Nederlandse Zorgautoriteit afspraken gemaakt die het mogelijk maken om in de regio een voor gemeenten en aanbieders passend ingroeipad af te spreken voor de implementatie van de ketenaanpakken.

6. Health in all policies

In het GALA zijn ook afspraken opgenomen over de inspanningen van VWS gericht op de brede verankering van gezondheid in al hun beleidsplannen, programma's en akkoorden en die van andere departementen. In het BO van 25 november is afgesproken dat de inhoud van die afspraken tenminste aansluiten bij de stelligheid in het regeerakkoord.

Hoe verder

De komende weken zullen VNG, VWS en ZN de teksten van het GALA en van de SPUK verder uitwerken. Dat doen we vanzelfsprekend in nauwe afstemming met gemeenten. Daarna wordt via de commissie ZJO en het bestuur in december bestuurlijke accordering georganiseerd van in ieder geval de SPUK zodat de middelen meegenomen kunnen worden in de begroting van gemeenten.